

A sokoldalú cékla

Alaposan megváltozott az utóbbi években a hagyományosan téli savanyúságként fogyasztott cékla táplálkozásban betöltött szerepe. Friss zöldségként folyamatosan föllelhető a helyi piacok és élelmiszerboltok pultjain, a bevásárlóközpontokban és éttermekben pedig egyebek között salátakeverékekben, szendvicsekben is kínálják. Céklalevet akár már a benzinkutakon is ihatunk, és a céklachips sem csak a fiatal korosztály étkezési szokásait bővítheti. Ennek köszönhetően nő a cékla fogyasztása. A vörös mellett megjelentek a sárga és fehér gumójú fajták is, amelyek újabb kihívást jelentenek a fogyasztóknak és a gasztronómiának.

◀ *Az ikersoros vetést (balról) a kisebb, az egysoros elrendezést a nagyobb gumóméretnek eléréséhez használják*

A megváltozott fogyasztói igényekhez a hazai termesztéstechnológia és a termesztés időszaka is igazodott. Az időjárási és termelési körülmények lehetővé tennék, hogy hazai termékkel akár egész évben ellássuk a piacot, ehhez azonban az is kellene, hogy a kereskedők,

áruházi beszállítók és a termelők megállapodjanak egymással, és mindegyik piaci szereplő megtalálja a számítását.

A tábla szélén

A 80-as évek elején – leginkább helyszűke miatt – a cékla gyakran kiszorult a pénzesebb növények tábláinak szélére vagy a művelőútba, és hasonló sanyarú sorsra jutott a karalábé és a fekete retek is. A művelőút lekeményedett, tömör talaja alig engedte át a fejlődéshez szükséges tápanyagot és vizet, a növények éheztek, szomjaztak, ráadásul a lombjukat folyamatosan pofozták, tépázták a traktorok és egyéb művelőgépek. A lomb és a céklafej sérüléseinek megtelepedett kórokozók közül pedig a tárolókba is jutott. Mindezt a növény hozama, minősége, eladhatósága egyaránt megsínylette, elfogadhatatlanná vált a helyzet.

A művelési mód akkor változott látványosan, amikor a hazai szárítóipar nagyobb felületeken kezdett céklát termeltetni. Gyorsan kiderült, hogy a cukorrépa műveléséhez bevált vető-, ápoló- és betakarítógépek némi átalakítással a céklatermesztésben is használhatók. A növény számára kedvező környezetben a hozam is megváltozott, az ipari termeltetésben a költség/hozamszintet hektáronként 50 tonnára állították be. A termesztési körülmények javulásával, a hozam növeke-

▲ *Megfelelő tápanyag- és vízellátással, illetve növényvédelemmel az állomány lombja egyöntetűen fejlődik, egészségesen zár és nem hagy teret a gyomoknak*

◀ *Rögös talajban, nem megfelelő ápolás esetén a gumók mérete egyenetlen, és torzulhatnak is*

désével a cékla termesztése egyértelműen jövedelmezővé vált. A jelenlegi technikai elemek alkalmazásával és korszerű fajtákkal számos termelő takarít be hektáronként 100 tonna termést.

Korai, bébi, feldolgozóipari

A céklát ritkán hajtadják, de gyakran termesztik korai, szabadföldi kultúráként, főként könnyen melegedő homoktalajokon. Korai vetésből lombbal együtt értékesítik a 2-3 centiméter átmérőjű céklagumót. Különösen a lengyel konyhában van nagy hagyománya a gumó és a zsege céklalevél együttes fogyasztásának, elsősorban levesként, illetve zöldköretként. (A magyar étkezésben mind népszerűbbé váló céklakrémleves alapanyagához nagyobb méretű gumót használnak). Korai termesztésben az időjárástól függően március elejétől vetik a felmagzás-ellenálló fajtákat. A 2-3 centiméteres gumóval történő betakarításhoz a hektáronkénti magszám 1,5-2 millió.

A bébicékla termesztésére alkalmas fajtákat áprilistól augusztus közepéig vetik. A 2,5-4,5 centiméter átmérőjű gumók betakarításához a négyzetméterenként ajánlott tőszám 120, ezt hektáronként 1,3-1,5 millió mag vetésével érik el. A nagyobb méretű bébicékla (5-8 centiméter gumóátmérő) termesztéséhez a kívánt növényesűrűség négyzetméterenként 50-60 tő, ehhez 650-700 ezer szemet vetnek. A nyári vetések sok figyelmet és intenzív termesztéstechnológiát igényelnek. A lombjával vagy anélkül folszedett cékla már közepesen magas átlaghőmérsékleten is apadásnak indul, ezért az áruvákészítés megkülönböztetett bánásmódot kíván.

A feldolgozóipar főként május-júniusi vetésű, tehát másodvetésből termelt céklát igényel. A klasszikus, ipari méret (8-15 centiméter át-

▲ Helyes művelési mód alkalmazásával a gömbölyű gumójú típusok vörös, sárga és fehér változatai is megtartják szabályos, fajtára jellemző alakjukat

▲ Értékesítésre előkészített, sima felszínű, hibátlan minőségű, válogatott cékla

◀ A hengeres cékla kinő a talajból, ezáltal a gumó hajlamos a görbülésre is. Töltőgetéssel kevésbé veszíti el szabályos alakját

mérő) betakarításához négyzetméterenként 30-40-re kell beállítani a tőszámot, ehhez hektáronként 400-450 ezer magot vetnek el. A feldolgozóüzemek a készített termék szerint (szárítmány, lé, konzerv stb.) általában a felvásárolni kívánt gumóméret felső határát is megszabják.

Ágyásban, géppel

Mindegyik vetési időpontban érdemes kalibrált, film-

A mosott, osztályozott céklát az értékesítésig hűtőtárolóban tartják

A sokoldalú cékla

▲ Az előfőzött, vákuumsomagolt cékla keresett termék

csávázott vetőmagot használni, amelyek átmérője általában 3 milliméter vagy annál nagyobb. Pneumatikus, precíziós vetőgéppel 2,5-3 centiméter mélyre (a laza szerkezetű talajokon mélyebbre, a kötöttebbeken sekélyebbre) szórják a magokat. A korszerű fajtáknál egy magból 1,1 csíranövény fejlődik, és az állományt a későbbiekben sem szükséges ritkítani. Az egyelést amúgy is nehéz kíméletesen végezni, célszerű ugyanis ezt a munkát minél korábban időzíteni, amikor viszont sokkal nagyobb a maradandó sérülések kockázata.

◀ A frissen készített ivólevelek között a céklalé tetszetős színével hívja föl magára a figyelmet. Általában almával, sárgaréppával és narancssal is gazdagítják

A hazai kertészetben alkalmazott traktorok nyomtávjának megfelelően az ágyások a cékla termesztésekor is kb. 150 centiméter szélesek. Az ágyáson belüli sortáv 33-38 centiméter között változik, aszerint, hogy 4 szőlő vagy 4 ikersorba vetnek. A korábban alkalmazott 3 ikersoros vetés kiszorult a gyakorlatból, a széles sortáv miatt ugyanis a magról kelő gyomok nagyobb életteret kaptak a fejlődésükhöz és többszöri gyomirtásra, illetve kapálásra volt szükség, mint a sűrűbb sorok esetén.

Különösen a hengeres típusú cékla bakhátas művelésben is termesztendő, de nem terem többet az ágyásba vetettnél. Mivel egyre több termelő takarítja be géppel a céklát, úgy kell kialakítani a sorokat, hogy a betakarítógép fölszedőszerkezete (és kereke is) elférjen a sorok között. A holland és német gyakorlatban elterjedt széles művelésben az ágyás szélessége 250 centiméter, mivel ez a távolság felel meg a termesztésükben alkalmazott munka- és betakarítógépeknek. Akár a széles, akár a hazai 150 centiméteres ágyást választjuk, a növények kelését követően a tenyészidőszak első felében körülbelül 6-8 hét áll rendelkezésünkre, hogy a sorok között géppel meglazítsuk a talajt, amely műveléssel egyúttal a fejtárgya is kijuttatható. A sorköz-művelés gyomgyérítő hatású is, érdemes tehát mindenképpen élni a lehetőséggel. A céklatermesztésben is bizonyított, hogy minél kevesebb alkalommal gyomirtjuk

◀ A frisspiaci értékesítéshez használt egysoros, nyűvő rendszerű betakarítógépek kíméletesen eltávolítják a lombot, a gumót pedig a konténerbe pottyantják

▲ Az eisberg Carmen friss salátakeverékben meghatározó összetevő a céklacsík

az állományt, annál kevésbé tesszük ki stressznek a fejlődő növényeket.

Öntözés, lazítás, trágyázás

A céklának nincs önálló termőtája, általában a káposzta-termesztés körzeteiben nevelik. A laza szerkezetű homoktalajoktól egészen a közepesen kötöttekig sokféle közegen termesztethető sikeresen. Homoktalajokon az átlagosnál aszályosabb időjárás esetén csak rendszeres öntözéssel és fejtrágyázással fejlődnek a növények folyamatosan. Kötöttebb talajokon az öntözés-lazítás helyes arányát kell megtalálni. Aszályos, hőlullámokkal tarkított termesztési idényben a vízpótló öntözésen túl naponként 1-2 alkalommal frissítő öntözésre is szükség van, erre a célra a mikroszórófejek a legalkalmasabbak.

A kertész egyik legjobb barátja a talajmaró, sokat segít a rögmertes talajszerkezet kialakításában. A másik barát, a sorközművelő kultivátor nem hagyja lecserepedni a talajt. A gömbölyű, sima felszínű, nem repedezett, nem torzult gumók neveléséhez elengedhetetlen, hogy az egész termesztési idényben aprómorzsa legyen a magágy. A már torzult gumókat nem lehet semmilyen technológiai eszközzel vagy készítménnyel újra gömbölyűvé változtatni.

A többi gyökérzöldségnél sekélyebben gyökeresedik

ugyan, de azért talajtípustól függően a cékla előtt is mélylazítjuk a talajt. Különösen a kötöttebb talajokon segít a mélylazítás a hirtelen, nagy mennyiségű csapadék mélyebb rétegekbe vezetésében. A cékla nem viseli el a pangó vizet. Bár lombja szépen kifejleszül és a növény látszólag virul, a gumója sérül és berepedezik. A közömböshöz közeli kémhatást kedveli, a kissé savanyú talajokon azonban jobban fejlődik, mint a gyengén lúgosokon. Laza szerkezetű talajokon gyakran közvetlenül szerves trágyáznak alá, azt rendkívül meghálálja. Zöldtrágyázást követően is jól termesztendő, de az előnövényen felszaporodó kártevők általában a céklaállományban is megjelennek.

A cékla tápanyagigényes növény, különösen a jó mangán-, vas-, bór- és rézellátottságra kell figyelni. Talajtól függően alaptrágyaként hektáronként kb. 300 kilogramm vegyes NPK hatóanyagra van szükség, fejtrágyából kb. 80-100 kilogramm vegyes hatóanyagra, mindkettőben a kálium legyen túlsúlyban. Szép színű, kellemes ízű cékla csak káliummal ellátott talajokban termelhető, sőt csak akkor, ha a hatóanyag a növény számára fölvehető formában van a talajoldatban. Ezért gyakran a káliummal jól ellátott talajon is szükség van káliumműtrágyára, valamint segíteni kell a talajban lévő káliumkészlet feltáródását.

Kádár András

Kiskultúra

A cékla a növényvédelem szempontjából a kiskultúrákhoz tartozik, érdemes a Nébih adatbázisában tájékozódni a felhasználható növényvédő szerekről. Tarlóban, elővetemény után, cékla előtt ritkán használunk totális gyomirtó szert (glifozát), de nem árt figyelni a gyomösszetételre, mert egyes fajok a céklában engedélyezett szerekekkel nem gyéríthetők. A magról kelő egyvári egy- és kétszikűek ellen a *dezmedifam+etofumezat+fenmedifam+lenacil* hatóanyagokat osztott kezelésben juttatjuk ki.

Vetés után, kelés előtt a magról kelő egyszikűek ellen a *metolaktól* hatóanyag használható. A talajlakó kártevőktől (drótférgek, pajorok) sorkezelés formájában, a vetéssel egy menetben adagolt *teflutrin* hatóanyaggal védhető meg a növények. A pajorok aktivitása miatt különösen az április-május közti vetéseknél célszerű a szer alkalmazása. Száraz, meleg nyáron a bolhafélék előbb találják meg a csírázó növényt, mint maga a kertész. A jelenlegi rovarölőszer-választékból a *deltametrin* hatóanyagúak gyérítik a bolhákat, és egyúttal a levéltetűféléket is irtják. A lombon megjelenő gombabetegségek ellen (cerkospóra, rozsdá, lisztharman, peronoszpóra) a hagyományos kontakt szerek mellett érdemes használni a teljes növénybe felszívódó *azoxistrobin* hatóanyagot.

▲ Egészséges ropogtatnivaló a céklachips

▲ A hagyományos terméknek számító szeletelt céklakorong, illetve az üveges kiszerelesű céklalé biotermék formájában is elérhető

Válasszon a Bejo Zaden cékla fajtakínálatából!

ACTION BORO PABLO

gömbölyű, vörös

BOLDOR

gömbölyű, sárga

AVALANCHE

gömbölyű, fehér

ALTO

TAUNUS

hengeres, vörös

Vetőmagrendelés, termelési szaktanácsadás:

Rit-Sat Kft:

+36-23-440-511,

www.ritsat.hu

Benák Péter:

+36-30-284-9793

Kádár András:

+36-30-960-4489

Rit-Sat

Mezőgazdasági és Kereskedelmi Kft.